

MINDSPRING- FORÆLDRE- GRUPPER

Resultater og erfaringer
fra et pilotprojekt i fem
udsatte boligområder i
København

MINDSPRING-FORÆLDREGRUPPER

Resultater og erfaringer fra et pilotprojekt i fem udsatte boligområder i København

Nana Frederiksen
Søren Brink Larsen
Matilde Mortensen

ISBN-NR 978-87-92798-39-8
© 2015 Center for Boligsocial Udvikling

Center for Boligsocial Udvikling
Sadelmagerporten 2A
2650 Hvidovre

Tlf: 28 35 58 85
E-mail: info@cfbu.dk
www.cfbu.dk

JANUAR 2016

Forside og alle andre fotos: Stillbilleder fra film lavet af Dansk Flygtningehjælp fra tidligere Mindspring-forløb

Udgivelsen kan frit hentes på www.cfbu.dk
CFBU's udgivelser kan frit citeres med tydelig kildegengivelse

er en selvejende institution under Udlændinge-, Integrations- og Boligministeriet. Centrets overordnede formål er at undersøge effekten af sociale indsatser i udsatte boligområder, at indsamle erfaringer fra nationale og internationale boligsociale indsatser og at yde kvalificeret rådgivning og processtøtte til centrale aktører indenfor det boligsociale område.

INDHOLD

Indledning	4
Konklusioner	7
Erfaringer fra en boligsocial sammenhæng	10
Hvem er deltagerne?	15
Hvad er deltagernes udbytte?	19
implementering af MindSpring-forældregrupper	24
Litteratur	29
Bilag 1: Sådan har vi gjort	30

INDLEDNING

I denne evaluering undersøger CFBU implementeringen af MindSpring-forældregrupper i en boligsocial sammenhæng. MindSpring er et manualbaseret gruppeforløb, der er målrettet forældre med flygtninge- eller indvandrerbaggrund og har til formål at støtte forældrene i at skulle opdrage deres børn i et andet land end det, de selv er opdraget i.

Center for Boligsocial Udvikling har i løbet af de seneste år haft et fokus på boligsociale indsatser for sårbare familier og særligt på boligsociale familiekurser. Vi har foretaget en kortlægning af boligsociale indsatser for sårbare familier, som er udkommet i rapporten "Fokus på sårbare familier i udsatte boligområder – en kortlægning af problemstillinger og indsatser" (Frederiksen et al., 2015). På baggrund af denne kortlægning valgte vi at lave et casestudie af et boligsocialt familiekursus på Amagerbro, med henblik på at uddrage nogle mere generelle erfaringer omkring boligsociale familiekurser: hvilken målgruppe bør man arbejde med? Hvilke temaer er relevante at arbejde med? Hvordan skal kurset tilrettelægges osv. Disse erfaringer er samlet i rapporten "Boligsociale familiekurser – erfaringer fra Amagerbro" (Breau et al., 2015).

I efteråret 2014 iværksatte Københavns Kommune og Dansk Flygtningehjælp i samarbejde et pilotprojekt med at afprøve det manualbaserede forældregruppeforløb MindSpring i den boligsociale indsats i fem udsatte boligområder i København. At MindSpring-forældregrupper er manualbaseret vil sige, at forløbet er baseret på en manual, som sætter rammen omkring gruppeforløbet. Manualen er udviklet på baggrund af faglig viden om problemstillinger, som er relevante for målgruppen. Desuden er det afprøvet igennem en årække i Holland og løbende udviklet i takt med de erfaringer man har gjort sig. CFBU valgte at følge dette pilotprojekt, fordi vi fandt det interessant at undersøge muligheden for at implementere et manualbaseret familiegruppeforløb i en boligsocial sammenhæng

og dermed implementere en metode, som er baseret på forskningsbaseret viden og omfattende erfaringer. CFBU indgik derfor et samarbejde med Dansk Flygtningehjælp omkring at evaluere pilotprojektet. På baggrund af evalueringen af dette pilotprojekt beskriver denne rapport for det første, hvad deltagerne i de fem gruppeforløb har fået ud af forløbet og for det andet, hvilken læring pilotprojektet giver i forhold til at implementere MindSpring-forældregrupper i en boligsocial sammenhæng.

HVAD ER MINDSPRING-FORÆLDREGRUPPER?

MindSpring-konceptet er udviklet i Holland af psykologen Paul Staerk, som har mange års erfaring med at arbejde med flygtninge i eksil. Den hollandske version af MindSpring er vidt udbredt i Holland og er, som beskrevet, blevet afprøvet og udviklet igennem en årække. Dansk Flygtningehjælp har overført konceptet til Danmark, men har selv udvalgt og sammensat de temaer, som de har vurderet er mest relevante. Det har haft den betydning, at den hollandske udgave af MindSpring er mere omfattende end den danske.

MindSpring-forældregrupper adresserer problemstillinger knyttet til det at skulle opdrage børn i et samfund med andre normer end dem, man selv er vokset op med. Desuden adresserer det problemstillinger omkring eksilstress og traumer. Gennem MindSpring-forældregrupper får forældrene hjælp til at finde konstruktive løsninger på de udfordringer og dilemmaer, som knytter sig til at være forældre i eksil. Deltagerne får også mulighed for at udveksle erfaringer, tanker og følelser omkring udfordringer-

ne ved opdragelse. Fokus er på, at man som deltager kan lære af og spejle sig i hinandens personlige historier. Der findes også et MindSpring-gruppeforløb for unge, men denne evaluering beskæftiger sig udelukkende med MindSpring-forældregrupper.

Kort fortalt er MindSpring et gruppeforløb, der består af otte mødegange. På mødegangene introduceres deltagerne til forskellige temaer og udveksler personlige erfaringer relateret til disse temaer. Mødegangenes indhold er beskrevet i MindSpring-manualen. I boksen herunder beskriver vi temaerne i manualen i overskriftsform. For en mere detaljeret beskrivelse henvises til manualen. Det er en frivillig MindSpring-træner, som står for at føre gruppen af deltagere igennem manualen og de otte mødegange. Den frivillige MindSpring-træner har selv indvandrer- eller flygtningebaggrund og taler samme sprog som deltagergruppen og gruppemøderne foregår på deltagernes modersmål. Der er en professionel medtræner tilknyttet gruppen, som deltager i alle gruppemøderne. Medtrænerens funktion er at sørge for det praktiske omkring kurset, at støtte MindSpring-træneren og at følge op på eventuelle henvendelser fra deltagerne på baggrund af de temaer, som behandles

på de enkelte temagange. I det tilfælde at medtræneren ikke taler samme sprog som deltagergruppen, tilknyttes en tolk, som kan oversætte for medtræneren. I pilotprojektet som vi har fulgt er medtræneren i de fleste tilfælde en boligsocial medarbejder. MindSpring-træneren var i et enkelt tilfælde en beboer fra boligområdet og i de andre tilfælde frivillige, som Dansk Flygtningehjælp havde fundet, og som ikke kom fra boligområdet.

ERFARINGER MED MINDSPRING-FORÆLDREGRUPPER I DANMARK

Siden 2010 har Dansk Flygtningehjælp i samarbejde med forskellige kommuner afprøvet og udviklet MindSpring-forløbet i Danmark. Forløbet er oprindeligt udviklet til nyttilkomne flygtninge og asylansøgere, og forsøgsprojekterne har været afholdt på asylcentre, men også i fx børnehaver eller jobcentre. Dog altid målrettet flygtninge, som har været i Danmark i kort tid. Als Research har evalueret de hidtidige erfaringer med MindSpring-forældregrupper – dog ikke i en boligsocial sammenhæng (Als Research, 2012). Evalueringen viser, at deltagerne i de tidligere forløb vurderer, at de har lært meget om dansk kultur og har fået styrket deres forældrekompetencer. Deltagerne fortæller bl.a., at de efter at have deltaget i MindSpring taler mere med deres børn, bruger mere tid med dem, og at de har lært at respektere hinanden mere børn og forældre imellem. Dette har i mange familier medført, at der er færre konflikter.

Pilotprojektet i Københavns Kommune adskiller sig på nogle punkter fra de tidligere MindSpring-forløb. For det første adskiller det sig ved at have et særligt fokus på social kontrol og teenageproblematikker. For det andet adskiller det sig fra tidligere forløb ved, at mange af deltagerne har boet i Danmark i en længere årrække. I nogle tilfælde er forældrene selv opvokset i Danmark. Forskellen i indholdet, målgruppen og konteksten for implementeringen af MindSpring-forældregrupper gør, at det er relevant både at se på virkningen af gruppeforløbene i pilotprojektet og på mulighederne og udfordringerne ved at implementere MindSpring-forældregrupper i en boligsocial sammenhæng.

DE OTTE TEMAGANGE

1. Velkomst og at opdrage sine børn i et andet samfund end man selv er opvokset i.
2. Jeg- og vi-kultur, normer og værdier i konflikt og hvad er social kontrol.
3. Opdragelses- og læringsformer og kommunikation med teenagebørn.
4. Bekymringer, tillid og mistillid, straf og belønning.
5. Hvad er identitet og identitetsforandring. Børns identitet.
6. Stress og gode råd til håndtering af stress.
7. Hvad er traumer og hvad vil det sige at være traumatiseret? Børn og traumer.
8. At reagere med følelser og gode råd til at få kontrol.

PILOTPROJEKT: MINDSPRING-FORÆLDREGRUPPER I FEM UDSATTE BOLIGOMRÅDER I KØBENHAVN

Københavns Kommunes Beskæftigelses- og Integrationsforvaltning indgik i efteråret 2014 et samarbejde med Dansk Flygtningehjælps Center for Udsatte Flygtninge omkring at afholde MindSpring -forældregrupper i fem udsatte boligområder i København. De fem boligområder, som indgår i pilotprojektet er Tingbjerg, Bispebjerg, Lundtoftegade, Sydhavn og Sjællør Boulevard. Pilotprojektet var et element i Københavns Kommunes fokus på forebyggelse af negativ social kontrol overfor unge i etniske minoritetsmiljøer. Den oprindelige MindSpring-manual er således blevet tilpasset dette formål og der blev stillet krav om, at deltagerne skulle have teenagebørn.

Dansk Flygtningehjælp har stået for uddannelse af MindSpring-trænere (og i nogle tilfælde rekruttering af trænere) og supervision af forløbene. Københavns Kommune har finansieret dette og finansieret tolkningen på gruppemøderne, som er en forudsætning i de tilfælde, hvor medtræner ikke taler samme sprog som træner og deltagergruppe. De lokale boligsociale indsatser har i fire ud af fem tilfælde stillet en medarbejder til rådighed som medtræner. I ét tilfælde var medtræneren ansat i socialforvaltningens fremskudte familierådgivning. Medtrænerne har stået for det praktiske omkring forløbet og har stået for at rekruttere deltagere.

Manualen som blev udviklet til dette pilotprojekt hedder "MindSpring for og med flygtninge- og Indvandrerforældre med teenagebørn" og kan findes på følgende hjemmeside, hvor du også kan læse mere om MindSpring: www.mindspring-grupper.dk.

DATAGRUNDLAG

Evalueringen består af to overordnede spørgsmål:

1. Hvilket udbytte har forældrene fået af forløbet?
2. Hvordan implementeres MindSpring bedst i det boligsociale arbejde?

For at belyse spørgsmål ét har vi gennemført to spørgeskemaundersøgelser blandt deltagerne; én ved gruppeforløbets afslutning og én ti måneder efter gruppeforløbets afslutning. Desuden har vi lavet kvalitative interviews med otte deltagere og lavet observationsstudier ved to af gruppeforløbene.

For at belyse spørgsmål to har vi lavet kvalitative interviews med medtrænerne i de fem gruppeforløb og med tre projektledere for de helhedsplaner, som MindSpring-forløbene fandt sted i. Observationsstudierne har ligeledes bidraget til at kunne svare på dette spørgsmål.

For en mere udførlig beskrivelse af datagrundlaget se bilag 1.

KONKLUSIONER

Evalueringen viser, at forældrene efter deres deltagelse i MindSpring har fået styrket deres forældrekompetencer og oplever færre konflikter med deres børn – både på kort og længere sigt. Deltagere og medtrænere er begejstrede for konceptet, om end der er nogle detaljer, som kunne ændres, så de passer bedre ind i en boligsocial sammenhæng. På baggrund af de positive resultater vurderer CFBU, at det er oplagt at arbejde med MindSpring-konceptet i det boligsociale arbejde.

ERFARINGER MED MIND- SPRING-FORÆLDREGRUPPER I EN BOLIGSOCIAL SAMMENHÆNG

MANUALEN

Manualen danner den overordnede ramme for, hvad der skal diskuteres på møderne, og leverer øvelser og eksempler, som træneren kan benytte sig af. Erfaringerne har vist, at det generelt har været positivt at arbejde efter en manual. Det har dog været afgørende, at det har været muligt at tilpasse manualen efter MindSpring-træneren og deltageres behov.

FRIVILLIG MINDSPRING-TRÆNER MED SAMME BAGGRUND SOM DELTAGERNE

At MindSpring-træneren har samme baggrund som forældrene i MindSpring-gruppen skaber en mere ligeværdig relation mellem træneren og deltagerne. Deltagerne kan lettere identificere sig med trænerne og er mere åbne for at blive udfordret på deres opdragelsesstil, end hvis det kom fra en repræsentant fra det "danske system". At MindSpring-træneren er frivillig bidrager endvidere til at undgå en klient-relation mellem træner og deltager. Det ser desuden ud til at skabe engagement hos deltagerne og medvirker til, at de dukker op og kommer til tiden.

MODERSMÅL

At MindSpring foregår på deltageres modersmål betyder, at det er lettere for deltagerne at indgå i diskussionerne og udtrykke sig frit. Stort set alle deltagere er glade for, at kurset foregår på deres modersmål. Det betyder desuden, at man kan nå ud til forældre, der ellers ikke ville kunne deltage på grund af dårlige danskundskaber. En udfordring ved, at møderne foregår på modersmål, er at finde en dygtig tolk, der kan oversætte simultant, så det er muligt for medtræneren at følge med i, hvad der foregår på møderne.

DISKUSSION OG ERFARINGSUDVEKSLING

Deltagerne er til tider meget konsensusføgende, og det kan være en udfordring at få sat gang i diskussionerne. Erfaringerne viser, at de gruppeøvelser, hvor deltagerne får lov at gå sammen i små grupper og diskutere et emne, for derefter at samle op i plenum, ofte kan sætte gang i nogle mere nuancerede diskussioner, end når deltagerne bliver "hørt" én ad gangen.

PAS PÅ MED GENERALISERINGER

Et tilbagevendende tema i MindSpring er forskellige kulturelle tilgange til opdragelse. Dette visualiseres blandt andet i manualen i form af Livsformmodellen, som er en karikeret visualisering af forskellige opdragelsesstile. Erfaringerne fra pilotprojektet viser, at man skal være forsigtig, når man anvender livsformmodellen, fordi man risikerer at overforsimple og generalisere på en måde, så deltagerne ikke kan

genkende sig selv i fremstillingen. Det er derfor vigtigt, når man arbejder med livsformmodellen, at man husker nuancerne i fremstillingen.

HVEM ER DELTAGERNE?

2/3 af deltagerne har arabisk baggrund, og resten har somalisk baggrund. Deres alder spænder fra 25-57 år. Langt størstedelen af forældrene har teenagebørn.

HVOR LÆNGE I DANMARK?

Langt størstedelen af forældrene har boet i Danmark i en lang årrække. For disse personer, er mange af de ting, som MindSpring-manualen beskriver, ikke ny viden. Medtrænere og deltagere giver dog udtryk for, at opdragelse og kulturelle forskelle er evigt relevante temaer. CFBU vurderer på baggrund af dette og på baggrund af vores viden fra tidligere undersøgelser af familieindsatser, at deltagerne får et udbytte af diskussionerne, selvom det ikke er ny viden.

SOCIAL UDSATHED OG TRAUMER

Flere af forældrene beskrives som mere eller mindre socialt udsatte og som havende "ondt i livet". Ingen vurderes dog til at lide af traumer, som er et af temaerne i MindSpring-manualen. At arbejde med traumer er uden for den boligsociale indsats' kompetence- og ansvarsområde, og boligsociale MindSpring-forløb bør derfor ikke rekruttere deltagere, som lider af traumer. Deltagerne har dog stort udbytte af at snakke om stress og de svære ting i livet.

SOCIAL KONTROL

Social kontrol defineres af dansk flygtningehjælp som en form for kontrol, familier udøver over deres børn på en måde, hvor det overskrider børnenes rettigheder og hvor det går ud over deres sociale og personlige udvikling (Hallas 2014). CFBU vurderer, at social kontrol ikke har været en problemstilling i de rekrutterede familier. Vi anbefaler derfor, at man nedtoner fokus på social kontrol, med mindre man vurderer, at det er en aktuell problemstilling i de rekrutterede familier.

KØN

I fire ud af fem boligområder har MindSpring-grupperne udelukkende været for kvinder. I nogle af bo-

ligområderne har det været et ønske fra kvinderne, som har svært ved at tale om følsomme emner, når der er mænd til stede. CFBU ser dog mange fordele i at åbne grupperne op for mænd. Fædre har ligesom mødre en central plads i opdragelsen af deres børn og bør derfor på lige fod med mødre støttes i at varetage deres forælderrolle. I det tilfælde hvor man havde fædre med i gruppen har det da også virket godt, men det har været en fordel i denne gruppe at man have en mandlig og kvindelig medtræner og træner, så man har kunnet dele holdet op.

HVAD ER DELTAGERNES UDBYTTE?

Udbyttet af kurset skal ses på flere forskellige planer. Ét er den viden, som kurset formidler til deltagerne omkring børneopdragelse, kulturelle forskelle, og hvordan man lever med psykiske udfordringer. Et andet er oplevelsen af at indgå i en gruppe, hvor man kan dele sine erfaringer og blive klogere og tryk ved at åbne op og fortælle om sine egne udfordringer og hvor man kan blive motiveret til at indtage en mere aktiv rolle i sit netværk og sit lokalområde.

STYRKEDE FORÆLDREKOMPETENCER

De fleste deltagere giver udtryk for, at de har opnået bedre kommunikation med deres børn, og at de er blevet bedre til at håndtere konflikter med deres børn. Mange af deltagerne giver udtryk for, at de efter MindSpring er begyndt at benytte en mere anerkendende opdragelsesstil. MindSpring har endvidere ført til øget refleksionsniveau og forældrenes holdninger til børn og unges frihed er blevet påvirket. Forældrene fortæller endvidere, at de føler sig bedre klædt på til at forebygge, at deres børn havner i dårligt selskab eller kriminalitet. Denne udvikling ses både, umiddelbart efter at kurset stoppede og ti måneder senere. Det tyder på, at MindSpring også kan have en indflydelse på længere sigt.

NETVÆRK OG LOKALSAMFUNDSENGAGEMENT

Et andet udbytte af MindSpring er opbygning af netværk blandt deltagerne, lokalt engagement og oplevelsen af at indgå i et fællesskab, hvor man har de samme udfordringer. Dette synes at være et mindst

lige så vigtigt resultat af MindSpring som tilegnelsen af den konkrete viden, som kurset formidler.

Flere steder oplevede både trænere og medtrænere, at deltagerne efter MindSpring-forløbet var motiverede for at lære mere og for at engagere sig i aktiviteter i lokalområdet. Engagementet kan være et aktiv for boligområderne, hvis det lykkes at bringe motivationen i spil på en god måde. Det er således en forpligtelse at følge op på den udvikling, man sætter i gang, og forsøge at kanalisere denne motivation over i noget andet som fx andre aktiviteter og arrangementer i boligområdet.

Endnu en effekt af MindSpring er spredning af viden i lokalsamfundet og deltagernes personlige netværk. Mange af forældrene deler meget gerne ud af deres nye viden og giver råd og vejledning om opdragelse til deres venner og bekendte. De forskellige temaer, der har været taget op på gruppemøderne, diskuteres gerne på både legepladser, i kvindeklubben og resten af familien. På den måde spredes den viden, deltagerne har fået, til deres øvrige netværk, og der skabes refleksion og diskussion omkring forskellige normer og værdier for opdragelse i lokalområdet.

HVORDAN IMPLEMENTERES MINDSPRING-FORÆLDREGRUPPER BEDST MULIGT?

AT FINDE DEN RETTE MINDSPRING-TRÆNER

Det er afgørende for et vellykket MindSpring-forløb, at man har en træner, som kan klare opgaven. Det kan være en udfordring at finde en træner med de rette kompetencer, som har tid og mulighed for at være træner. Træneren skal kunne sætte sig ind i materialet og facilitere en god diskussion. Desuden er rollen som træner meget tidskrævende. I pilotprojektet har Dansk Flygtningehjælp i fire af de fem tilfælde fundet en MindSpring-træner, som ikke selv kommer fra boligområdet. I det sidste tilfælde har helhedsplanen selv fundet en træner i boligområdet. Medtrænerne peger på, at det er at foretrække, hvis træneren ikke kender deltagergruppen i forvejen.

AT FINDE DE RETTE DELTAGERE

Når man iværksætter MindSpring-forældregrupper, bør man på forhånd have gjort sig nogle tanker om, hvad det er for en målgruppe, man gerne vil nå med indsatsen. Det skal ske med udgangspunkt i, hvilke behov der er i boligområdet. For at få fat i målgruppen, kan man lave en strategisk rekrutteringsprocedure, hvor man målrettet forsøger at sammensætte et deltagerhold, der matcher den sammensætning, man ønsker. Det kan fx være i forhold til køn, etnicitet, opholdstid i Danmark, børnenes alder, grad af udfordringer med opdragelse osv. Erfaringerne fra pilotprojekterne viser, at man i mange tilfælde ikke har lavet en strategisk rekrutteringsprocedure og derfor har rekrutteret deltagere, som man i forvejen kendte godt i helhedsplanen.

HVAD KRÆVER DET AF MEDTRÆNEREN?

I undersøgelsen giver medtrænerne udtryk for, at arbejdet med MindSpring har været mere arbejdskrævende end først antaget. Det er særligt praktiske aspekter omkring kurset, der har været tidskrævende. Det er derfor vigtigt at have en veldefineret plan for de praktiske forhold, inden man går i gang: Hvor skal møderne finde sted? Skal der være mad? Børnepasning? Hvem forbereder og rydder op? Osv. En anden faktor, som har stor betydning for medtrænerens arbejdsomfang, er, hvor selvkørende MindSpring-træneren er. I nogle tilfælde har træneren stort set selv stået for mødegangene, i andre har medtræneren været meget tæt inde i både planlægningen og udførelsen af de enkelte møde gange.

ERFARINGER FRA EN BOLIGSOCIAL SAMMENHÆNG

Erfaringerne med MindSpring-metoden i de fem helhedsplaner er generelt positive. I dette kapitel ser vi nærmere på nogle af de ting, som karakteriserer MindSpring-forældregrupper og beskriver både fordele og ulemper ved disse karakteristika.

AT ARBEJDE EFTER EN MANUAL

I det boligsociale arbejde er det typisk sådan, at man udvikler indsatserne "nedefra" med udgangspunkt i lokale behov og ressourcer. Det er derfor sjældent, at man i helhedsplanerne arbejder med et koncept, som er udviklet andetsteds, og hvor der ligger en manual for, hvad og hvordan man skal gøre. En fare ved at arbejde med et koncept og en manual er, at materialet ikke passer til konteksten og behovet i deltagergruppen. I sådan et tilfælde vil indsatsen opleves som mindre relevant, og både udfører og deltagere vil føle mindre ejerskab over indsatsen. Det er derfor vigtigt, når man arbejder med et koncept, at det kan tilpasses. I citatet nedenfor indfanger en projektleder fra en af de fem helhedsplaner fordele og ulemper ved at arbejde med et koncept:

“ Et koncept skal ikke være mere stramt, end at det kan tilpasses lige præcis den konkrete situation. Men jeg er blevet mere fortaler for koncepter. Det giver noget mere 'rygrad'. Noget at læne sig op ad. Noget i værktøjskassen.

- Projektleder af helhedsplan

I interviewene med medtrænerne bliver det tydeligt, at de har været glade for at arbejde efter en manual,

fordi det giver et kvalificeret indhold og noget at læne sig op ad, men at det samtidig har været afgørende, at de har kunnet tilpasse den til målgruppen og ikke mindst til træneren, som jo skal bruge manualen som sit arbejdsredskab.

GRUPPEFORLØB PÅ MODERSMÅL

Der er stor enighed på tværs af indsatserne omkring, at det er en fordel for deltagerne, at MindSpring foregår på deres modersmål. Deltagerne selv er også glade for, at gruppemøderne foregår på deres modersmål. Alle deltagere på nær én svarer, at det gjorde det lettere for dem at deltage i diskussionerne. En af medtrænerne beskriver herunder, hvorfor det er vigtigt, at MindSpring foregår på deltagernes modersmål:

“ Mange af de her familier, som har behov for hjælp, de behersker ikke det danske sprog. Og hvis der er nogen af dem, der godt kan tale eller forstå dansk, så vil de altid miste en vis procentdel [af det, der formidles eller diskuteres]. Men når man taler på målgruppens sprog, så kommer der 100 procent forståelse. Og det er også nemmere for målgruppen at stille alle mulige slags spørgsmål på deres modersmål. Men hvis det er på dansk, så skal de først tænke på sprog, formulering etc. De er generelt i forhold til at tale dansk. Så det skal være et

sprog, man behersker, og hvor man kan udtrykke sig godt og tydeligt og nemt. Så det er et rigtig godt koncept, synes jeg.

- Medtræner

Med et forløb på deltagerens modersmål vil man have mulighed for at nå en målgruppe, som kun taler lidt dansk. Derudover gælder det for alle mennesker, at hvis man skal sætte ord på nogle oplevelser eller tanker, så er det lettest at gøre det på sit modersmål. I og med at der i stor grad er fokus på netop diskussion og erfaringsudveksling i MindSpring, giver det derfor særlig god mening, at det hele foregår på modersmålet.

En ulempe ved, at MindSpring foregår på deltagerens modersmål, er, at der vil være behov for at oversætte for medtræneren, som i mange tilfælde ikke taler sproget. Dette kan give nogle udfordringer, og det kræver en dygtig tolk og en tolk som forstår sin rolle som tolk, og ikke begynder at blande sig i diskussionerne. Observationerne har vist, at kvaliteten af tolkningen varierede meget fra gang til gang. Nogle tolke havde meget svært ved at følge med, og meget af det, der blev sagt på møderne, blev udeladt. Det kan derfor også være svært for medtrænerne at følge med i, hvad der foregår på møderne. Denne situation kan undgås, hvis man på forhånd har en dygtig tolk knyttet til forløbet.

PEER-TO-PEER-TILGANG

Et helt centralt træk ved MindSpring er peer-to-peer-tilgangen. Peer-to-peer tilgang vil sige, at mennesker med et problem eller en udfordring kan lære af andre mennesker, som har været i en lignende situation, og som har fundet en god løsning på problemstillingen. Peer-to-peer tilgangen bruges blandt andet i misbrugsbehandling, prostitutions-exit og i behandling af sindslidelser, hvor personer som er kommet ud af misbrug og prostitution eller personer, som har lært at leve med psykisk sygdom, støtter andre personer i denne svære udfordring (www.peersupportvic.org; Peer support; Wikipedia).

I MindSpring sammenhæng betyder peer-to-peer-tilgangen, at MindSpring-træneren er en "peer" i stedet for en professionel og dermed kan dele sine erfaringer med deltagergruppen. Træneren i MindSpring-forældregrupper er derfor en person, som selv har erfaring med at opdrage børn i et andet land end det, hun eller han selv kommer fra. I citatet nedenfor beskriver en medtræner flere af fordelene ved, at det er en person, som også er forælder med etnisk minoritetsbaggrund, som er træner.

“ Det syntes jeg er rigtig godt [at det er en person med etnisk minoritetsbaggrund, der er træner] At det er en, de kan spejle sig i. [...] Jeg tror, at de tager det ind på en helt anden måde. Jeg ville bare være endnu en repræsentant fra [systemet]. Selvom jeg kender dem godt, og de kender mig godt. Men jeg tror, at det, at de kan spejle sig i [medtrænerens navn]. Det er simpelthen af kæmpe betydning. Det er nemmere at afvise noget, som ... Jamen hun [den danske repræsentant for systemet] repræsenterer noget, som vi slet ikke kan genkende, og som vi ikke har lyst til [at være]. Hvor træneren, hun kommer med samme baggrund, og hun er ikke sådan 'løs på tråden'. Hun er en meget pæn dame. Så derfor synes jeg, at det er rigtig fint, det er det helt rigtige at gøre.

- Medtræner

Medtræneren fremhæver, at deltagerne bedre kan spejle sig i træneren, og at de vil være mere tilbøjelige til at "tage imod" eventuelle udfordringer på deres måde at opdrage deres børn på, hvis det kommer fra en person med samme position som etnisk minoritet i Danmark, end hvis det kom fra en dansk repræsentant for "systemet". Når en person med en mere ligeværdig position og samme etniske baggrund sætter spørgsmålstegn ved forældrenes forestillinger om, hvad der er rigtigt og forkert, er det således mere sandsynligt, at det fører til refleksion hos deltagerne, fordi det er sværere at afvise, end hvis det kom fra en person med etnisk dansk baggrund.

Et andet karakteristika ved peer-to-peer-tilgangen er, at forholdet imellem træneren og deltagergruppen

skal være ligeværdigt i den forstand, at træneren ikke skal være en professionel. Medtrænerne peger på, at det har haft stor betydning, at trænerne har været frivillige, fordi deltagerne oplever, at træneren er der af egen interesse og lyst. Desuden nævner alle medtrænerne, at det har spillet en rolle i forhold til at få deltagerne til at komme til tiden, at træneren har været der som frivillig. Dette kan ses som et udtryk for, at deltagerne har haft en anden respekt for trænerens tid og indsats.

Ligesom med afholdelsen af MindSpring-forløbet på modersmål er der også stor begejstring for peer-to-peer-tilgangen blandt både deltagere og medtrænerne. Der er således 30 ud af 32 deltagere, der svarer, at de synes, at det er godt, at forløbet bliver ledet af en person, som også selv har anden etnisk baggrund end dansk. 28 ud af 32 deltagere svarer, at de synes, det er godt, at forløbet bliver ledet af en frivillig.

På baggrund af spørgeskemaundersøgelsen og interviews med medtrænerne vurderer CFBU, at peer-to-peer-tilgangen har haft stor betydning for at MindSpring opleves så positivt af både deltager og medtrænerne.

DISKUSSION OG ERFARINGSUDVEKSLING

Som nævnt er et vigtigt karakteristika ved MindSpring, at der er fokus på diskussion og erfaringsudveksling. Den generelle tilbagemelding fra gruppemøderne er, at der har været stor diskussionslyst, og at temaerne har været meget vedkommende for deltagerne. Det kan imidlertid være en stor udfordring at styre en diskussion, således at den hverken bliver for konfliktsøgende eller for "kedelig". Idealet i MindSpring-forløbet er at forskellige holdninger kommer på bordet, og at man kan anskue disse i fællesskab fra forskellige perspektiver. På den måde kan deltagerne blive udfordret på deres holdninger og komme ud på den anden side og enten være bekræftede i deres oprindelige synspunkter eller måske have fået øjnene op for andre perspektiver.

Indimellem oplevede både trænere og medtrænerne, at nogle af gruppemøderne var konsensusøgende, og at det har været svært at få uenighederne frem i lyset. Det var derfor ind imellem en udfordring for trænerne og medtrænerne at få "sat en diskussion i gang". Her virkede det godt at lade forældrene gå

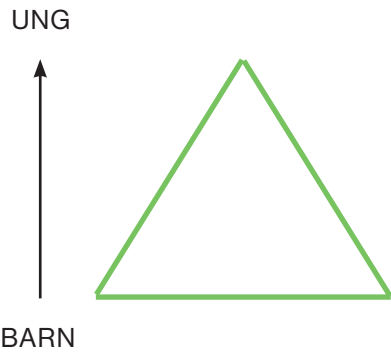
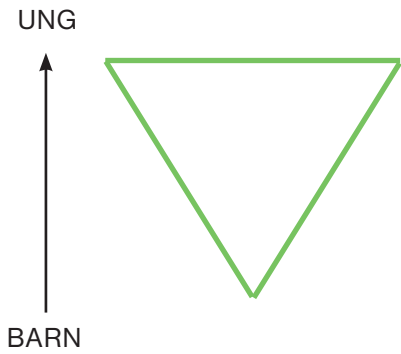
sammen i små grupper og diskutere et emne. Disse øvelser kunne ofte sætte gang i gode nuancerede diskussioner. Når der kun blev diskuteret i plenum, og deltagerne blev "hørt" én ad gangen, var der oftere en tendens til hurtigt at blive enige og give hinanden ret.

LIVSFORMMODELLEN – HUSK NUANCERNE

Et centralt omdrejningspunkt for MindSpring er, som beskrevet, forskellige opdragelsestraditioner i forskellige samfund og kulturer, og hvordan man finder sin egen vej i opdragelsen af sine børn i mødet mellem disse. For at italesætte og illustrere nogle af disse forskelle anvender MindSpring-manualen Livsformmodellen (figur 1), som er en illustration, der bygger på den hollandske socialpsykolog Libby Tata Arcels livsformsteori fra 1988 (Arcel, 1988). I og med at Livsformmodellen netop er en forsimpning, risikerer man imidlertid også at komme til at forsimple virkeligheden, hvis man anvender den ukritisk. I dette afsnit vil vi derfor beskrive nogle af faldgruberne ved at arbejde med livsformmodellen.

Livsformmodellen beskriver henholdsvis den kollektivistiske vi-kultur og den individualistiske jeg-kultur og dertilhørende kulturspecifikke opdragelsesformer. Inden for den kollektivistiske vi-kultur er alle medlemmerne af en familie ét stort fællesskab, og de enkelte personers opgave i livet er at finde deres plads i dette fællesskab, bidrage til fællesskabets beståen og bevarelse af familiens ære. Derfor handler opdragelse om at lære børnene at indordne sig efter familiens krav og forventninger. Livsformmodellen viser desuden, at man inden for vi-kulturen ikke stiller mange krav til sine børn, når de er helt små, og børnene har derfor et stort råderum. Efterhånden som børnene bliver ældre, vil der blive stillet flere og flere krav til dem og deres frihed og selvstændighed begrænses. Over for dette står den individualistiske jeg-kultur. Her er den enkelte persons opgave i livet at blive dannet til et selvstændigt individ, som træffer sine egne beslutninger i livet ud fra egne normer og værdier og selv stå til ansvar for disse beslutninger. Livsformmodellen viser, at man inden for jeg-kulturen stiller mange krav til børnene, fra de er helt små, med det formål at opdrage dem til at blive selvstændige. Børnene går

Figur 1: Livsformmodellen

KOLLEKTIVISTISK VI-KULTUR	KOLLEKTIVISTISK JEG-KULTUR
	
<p>Fra få krav og forventninger til småbørn, som plejes og passes og har stort råderum.</p> <p style="text-align: center;">↓</p> <p>Til lille frihed og kun lidt selvstændighed som ung og voksen, samt mange krav og forventninger fra familien. Lille råderum.</p>	<p>Fra mange krav og forventninger til småbørn. De skal lære at kalde sig selv, blive selvstændige og har et lille råderum.</p> <p style="text-align: center;">↓</p> <p>Til stor frihed og selvstændighed som ung og voksen. Stort råderum.</p>

derfor fra at have en lille grad af frihed til at have en stor grad af frihed og selvstændighed, når de bliver store (Hallas, 2014).

Livsformmodellens fremstilling af de to forskellige kulturer er meget karikeret, og man kommer let til at tegne et billede af to homogene grupper, hvor det antages, at forældre med arabisk eller somalisk baggrund nødvendigvis opdrager på en bestemt måde, mens forældre med etnisk dansk baggrund opdrager på en anden måde. Med denne fremstilling bliver forældrene således på grund af deres kulturelle baggrund set som problematiske forældre. I MindSpring-manualen nuanceres modellen ved at understrege, at enhver person vil være præget af forskellige kulturer, og at der også inden for de enkelte kulturer vil være stor forskel på opdragelse fra person til person og familie til familie. Det er meget vigtigt at huske denne nuancering, når modellen fremlægges, og man skal derfor være bevidst omkring, hvordan man anvender livsformmodellen i formidlingen.

Den primære udfordring med at anvende livsformmodellen er, at man let kommer til at sætte lighedstegn mellem, på den ene side, dansk opdragelse og den individualistiske jeg-kultur og, på den anden side, arabisk/somalisk opdragelse og den kollektivistiske vi-kultur. Det er dog vigtigt at fremhæve, at der ikke var nogen af de forældre, som vi interviewede, som selv oplevede, at de opdragede deres børn efter den kollektivistiske form. Der var bred enighed om, at den kollektivistiske opdragelsesstil, som den beskrives i Livsformsmodellen, er alt for stram og kontrollerende. Dette illustrerer meget godt, at livsformmodellen ikke beskriver henholdsvis dansk og arabisk/somalisk opdragelse, men derimod hvad man kan kalde en moderne, individualistisk opdragelse over for en mere konservativ, traditionel opdragelse. De arabiske og somaliske forældre i MindSpring-grupperne har i mange tilfælde levet i et moderne, individualistisk miljø, og flere har længere uddannelser bag sig fra deres hjemlande. De er altså ikke repræsentanter for traditionelle, konservative miljøer og værdier, og deres opdragelsesstil vil derfor være at finde et sted imellem de to yderpoler i livsformmodellen.

Når jeg-kulturen præsenteres som lig med dansk opdragelse og vi-kulturen som lig med arabisk/somalisk, er der endvidere en fare for, at nogle af forældrene vil føle sig stødt. Nedenfor følger en af forældrenes reaktioner, da hun under et interview bliver præsenteret for livsformmodellen.

“ Det her med trekanten ... Man siger, sådan er dansk kultur, og sådan er muslimsk kultur. Det siger de fleste. At udlændinges børn har for meget frihed, når de er små, så de kan lave alle mulige ting. Vi snakkede i MindSpring om den her model, og jeg synes, den er forkert. Fordi de (danskere) synes, at muslimer, de kan gøre, hvad de har lyst til, når de er små, og så når de bliver store, så har de ingen frihed. Men det passer ikke til vores kultur. Vi giver vores børn frihed, når de er store.

Deltager

Citatet er et tydeligt eksempel på, at denne mor føler sig stemplet af "danskere", der tror, at "muslimer" opdrager på en bestemt måde. Hun beskriver, hvordan de (danskerne) tror, at vi (muslimer) ikke giver børn frihed, når de bliver store. På den måde kan livsformmodellen trods gode hensigter bidrage til at skabe et os/dem-forhold.

CFBUs anbefaling er på denne baggrund, at man bør være meget påpasselig med måden, hvorpå livsformmodellen fremlægges og anvendes. Vores erfaring viser, at modellen kan fungere som udgangspunkt for en diskussion om forskellige opdragelsesstile, og om hvad den gode opdragelse er. Man skal dog passe på med at knytte de forskellige opdragelsesstile til bestemte kulturer og geografiske områder, da virkeligheden er mere kompleks end det. Vores undersøgelse peger på, at deltagerne ikke kunne genkende sig selv i denne karikerede opstilling, og man kunne derfor overveje, om det er muligt at tale om fordele og ulemper ved forskellige opdragelsesstile uden at knytte dem til bestemte etniciteter, kulturer eller geografiske områder.

HVEM ER DELTAGERNE?

Deltagerne i pilotprojektet har boet i Danmark i mange år. De beskrives som udfordrede på en række områder, men ikke som meget udsatte og ikke som traumatiserede. Størstedelen af deltagerne har teenagebørn. Social kontrol beskrives ikke som en problemstilling i de deltagerne familier.

I dette kapitel vil vi se nærmere på, hvad der karakteriserer deltagergruppen, når det kommer til etnicitet, antal år i Danmark, deres alder og deres børns alder, social udsathed, social kontrol og køn. Undervejs vil vi, hvor det er relevant, forholde os til, hvorvidt MindSpring-manualen matcher deltagergruppens vidensbehov og karakteristika. Dette er relevant set i lyset af, at deltagerne i pilotprojektet adskiller sig markant fra den oprindelige målgruppe for MindSpring-forældregrupper, som jo er nyttilkomne flygtninge.

ETNISK BAGGRUND OG ANTAL ÅR I DANMARK

Deltagerne i de fem boligområder har alle enten somalisk eller arabisk baggrund. 2/3 af deltagerne har arabisk baggrund, og den sidste tredjedel har somalisk baggrund. Det generelle billede er, at deltagerne i MindSpring har boet i Danmark i en lang årrække, selvom enkelte af deltagerne har været her i kortere tid. Det varierer fra område til område, hvordan gruppen er sammensat i forhold til opholdstid. Særligt i et af boligområderne har deltagerne boet i Danmark i kortere tid. I de andre boligområder er det mere varieret, hvor længe deltagerne har boet i Danmark.

Som beskrevet tidligere er MindSpring oprindeligt udviklet til flygtninge, som lige er ankommet til Danmark. Det betyder, at materialet oprindeligt er tænkt til personer, som ikke har så stor viden om og erfaring med det danske samfund. Forældre i udsatte boligområder har i mange tilfælde boet i Danmark i en lang årrække. Nogle kan have boet her, siden de var børn eller ligefrem være født i Danmark. Spørgsmålet er

derfor, om indholdet af manualen er relevant for denne målgruppe?

Medtrænerne vurderer, at manualens temaer er relevante, selvom deltagerne har boet i Danmark i mange år. Det skyldes, at de stadig kan opleve konflikter mellem deres egne normer og værdier for opdragelse og dominerende normer og værdier for opdragelse i Danmark. Det kan fx være konflikter omkring, hvor meget frihed og ansvar børnene skal have. Er det fx i orden, at børnene har kæresten eller deltager i fester, hvor der drikkes alkohol? Materialet om forskellige opdragelsestilgange er således lige så relevant for personer, som selv er opvokset i Danmark, som for personer, som lige er kommet til landet.

For de forældre, der har boet i Danmark i mange år, er emner som opdragelse og kulturforskelle noget, der optager dem meget, og som de genkender fra deres dagligdag. For denne gruppe handler det således ikke så meget om at tilegne sig ny viden, som det handler om at få en mulighed for at diskutere det til tider konfliktfyldte møde imellem forskellige normer og værdier for opdragelse og tale om konkrete eksempler på, hvordan man kan håndtere det. For deltagerne, som netop er kommet til landet, er det måske i højere grad ny viden, og her vil fokus måske mere være på at forstå, hvad der bliver formidlet og finde måder at tage det til sig på.

DELTAGERNES ALDER OG DERES BØRNS ALDER

Alderen på deltagerne spænder fra 25 til 57 år. Deltagerne har mellem et og fem børn. Seks ud af ti deltagere har teenagebørn. Eftersom de fleste har mere end et barn, har forældrene typisk børn i flere aldre. Som nævnt, havde Københavns Kommune et krav om, at kurset først og fremmest skulle være målrettet forældre til teenagere. Dette skyldes, at Københavns Kommune med MindSpring ønskede at adressere spørgsmål omkring social kontrol og at social kontrol oftest opstår i teenagealderen. Også i andre boligsociale familieindsatser ser man, at der er fokus på forældre til teenagere. Dette skyldes, at det ofte er i teenagealderen, at man begynder at opleve problemer med børnene i boligområderne. Både MindSpring-forældregrupper og andre boligsociale familieindsatser må dog betragtes som tidligt forebyggende indsatser, som kan give forældrene nogle mere generelle opdragelsesredskaber. CFBU anbefaler derfor, at familieindsatser målrettes familier allerede når børnene er små, og ikke først, når de er teenagere og problemerne opstår. Forskning viser også, at det bedst kan betale sig at sætte ind med sociale indsatser over for børn så tidligt som muligt, for at undgå at de havner i udsatte positioner (Berliner, 2014).

SOCIAL UDSATHED OG TRAUMER

I vores interviews med medtrænerne har vi bedt dem beskrive deltagergruppen. Det generelle billede er, at deltagerne er udfordrede på deres forælderrolle, både i kraft af forældrenes egne personlige problemstillinger og på grund af mere ydre forhold, som fx manglende kendskab til systemet, få økonomiske ressourcer, mange børn, små boliger. Alle forældrene beskrives dog som engagerede forældre, som gør deres bedste for, at deres børn skal trives og ikke kommer på forkert kurs. Dette kommer også til udtryk ved, at netop disse familier har ønsket at deltage i MindSpring og få nye input til børneopdragelse m.v. Et af de to overordnede temaer i MindSpring-manualen er oplysning om og redskaber til at leve med stress og traumer. At der er fokus på traumer skyldes, at MindSpring oprindeligt er udviklet til nyttilkomne flygtninge.

Umiddelbart vurderer medtrænerne dog ikke, at der er nogen af deltagerne i MindSpring-grupperne, som er traumatiserede. At arbejde med et tema som traumer er som udgangspunkt uden for den boligsociale indsats' arbejdsfelt, i og med at det er en alvorlig behandlingskrævende lidelse. De boligsociale medarbejdere og den frivillige træner har ikke de faglige kompetencer til at håndtere de reaktioner, der måtte komme af at bringe et emne som traumer op. Evalueringen viser da også, at temagangene om traumer har bevæget sig langt væk fra traumer i ordets egentlige forstand. Dette skyldes sandsynligvis, at traumer ikke har været et relevant tema for deltagerne at diskutere. Der bliver dog peget på, at deltagerne i grupperne oplever et stort behov for at snakke om og dele de svære ting i livet og at denne gruppesession gav anledning til dette. En Mindspring-træner beskriver nedenfor, hvordan temagangen om traumer åbnede op for et stort behov for at tale om de svære ting i tilværelsen:

“ Jeg kunne føle på mine kvinder, at alle temaerne betød noget for dem og deres dagligdag. De var på, og de deltog. Men dengang det handlede om traumer, der var der lidt stille først. De var ikke på, som de plejer. Og så tænkte jeg: 'Åh, åh, hvad gør jeg nu? Så startede jeg med at fortælle om mine egne erfaringer og ting, der er sket i mit liv. Og så begyndte de ... To timer var ikke nok. Puh! De vidste selvfølgelig, hvad trauma betød, men det var ikke normalt at snakke om det. Og især ikke foran nogle, man ikke kender. Pludselig så blev det så fortroligt, og så følte vi, at vi var en stor familie. De var ikke til at stoppe. Altså, det var virkelig stærke følelser. Folk græd ... Men da de skulle hjem, der sagde de, at det var så godt. Det var, som om de havde siddet og snakket med en psykolog. Så sagde jeg til dem, at man skal snakke om tingene. Det behøver ikke at være med en psykolog, men snak om tingene, når man har det dårligt. Og så fik vi også snakket om, at hvis vores børn oplever noget, skal man ikke bare ignorere det og sige, at de ikke forstår noget. For de forstår rigtig meget. Vi gjorde hinanden bevidste om nogle ting, som betyder meget i livet, og som man virkelig skal tænke over.

- Træner

Citatet viser, at kvinderne i gruppen har haft et stort behov for at dele nogle af de svære ting i tilværelsen, og at de øjensynligt ikke er vant til, at det er ting, man kan snakke om. Der er således blevet åbnet op for nogle personlige tanker, følelser og oplevelser, og kvinderne har fået en oplevelse af, at man godt kan dele personlige ting med andre. Desuden har snakken også ført til en refleksion om, at det er vigtigt også at snakke med sine børn om de svære ting i livet, og en bevidsthed om, at børn også oplever tingene og har brug for at snakke om dem.

CFBU anbefaler på denne baggrund, at man i de temagange, som handler om psykoedukation, ikke fokuserer på traumer, men at man fortsat arbejder med stress og bekymringer og sætter fokus på, at det er godt at tale om personlige problemer og de ting i livet, som gør ondt. Det er således ikke CFBU's vurdering, at man skal fravælge MindSpring-forældregrupper, fordi man ikke har de faglige kompetencer til at håndtere at arbejde med traumer og traumeramte.

SOCIAL KONTROL

Som beskrevet var pilotprojektet et led i Københavns Kommunes indsats mod social kontrol over for børn og unge i etniske minoritetsmiljøer. Det er derfor relevant at se på, om social kontrol har været en problemstilling, som har karakteriseret forældrene, der har deltaget i pilotprojektet. Social kontrol defineres af dansk flygtningehjælp, som når familier udøver kontrol over deres børn på en måde, hvor det overskrider deres rettigheder og hvor det går ud over deres sociale og personlige udvikling, for at beskytte familiens ære og traditioner (Hallas 2014).

På baggrund af medtrænerens udsagn, observationer og de kvalitative interviews, vurderer CFBU at der ikke har været en alvorlig problemstilling omkring social kontrol i de rekrutterede familier. Der er tale om familier med andre normer end mange etnisk danske familier, men der er ikke tale om familier, som praktiserer en social kontrol over for deres børn, som over-

skrider deres rettigheder og går ud over deres personlige og sociale udvikling. Det har dog stadig været relevant at diskutere: Hvad gør jeg, hvis min datter får en kæreste? Må mit barn sove hjemme hos venner? Må mit barn tage på diskotek?

Set i lyset af at social kontrol ikke er en aktuell problemstilling for de rekrutterede familier i disse boligsociale pilotprojekter, og at social kontrol ikke oprindeligt var en del af MindSpring-konceptet, anbefaler CFBU at overveje at nedtone fokus på social kontrol i fremtidige boligsociale MindSpring-indsatser. Eller i hvert fald vurdere, om det er en relevant problemstilling at tage op i deltagergruppen.

KØN

Af de fem MindSpring-forløb bestod fire udelukkende af kvinder, mens der på det sidste både var mænd og kvinder med. Der er tilsyneladende flere grunde til mændenes fravær. I nogle af projekterne har det været et udtalt ønske fra kvinderne, at gruppeforløbet kun skulle være for kvinder. Både kvinderne selv og Mindspring-træneren har i de fleste tilfælde argumenteret for, at det kan være svært for kvinderne at tale om ømtålelige og personlige emner, som fx opdragelse og kulturforståelse, når der er mænd til stede. Denne problemstilling kan de godt genkende i det projekt, hvor der også har været mænd med til gruppemøderne. Her har de dog gjort en særlig indsats for at give rum til at mødre og fædre kunne tale sammen hver for sig. Det har de gjort ved at dele gruppen op i to, når der skulle diskuteres personlige eller følsomme emner, og samle gruppen til sidst og diskutere i fællesskab. Denne model har ifølge medtræneren fungeret rigtig godt. En forudsætning for dette har dog været, at der var både en mandlig og en kvindelig træner, der begge talte arabisk, så de kunne gå i hver sin gruppe.

Det er et generelt mønster i det boligsociale arbejde, at der først og fremmest deltager kvinder i familieindsatserne (Seidenfaden 2011). I nogle tilfælde er indsatserne særligt målrettet kvinder, og i andre tilfælde er der bare ikke mænd, der benytter tilbuddet. Det er således svært at få mænd til at deltage i indsatser, som

omhandler familieliv, mens kvinderne ofte står i kø for at få lov til at deltage. At det er lykkedes at rekruttere mænd i det ene boligområde, skyldes en blanding af flere faktorer. For det første er det et resultat af en meget eksplicit rekrutteringsstrategi, hvor man havde besluttet, at der også var mænd på holdet. Derudover har det sandsynligvis også spillet en afgørende rolle, at medtræneren i det pågældende boligområde er en mand, hvor medtræneren i alle de andre boligområder er kvinder. Sidst men ikke mindst skyldes det, at man over en længere årrække har arbejdet bevidst med at mobilisere mændene i det pågældende boligområde omkring boligsociale aktiviteter. Projektlederen for helhedsplanen i boligområdet fortæller således, at de oplever, at der i løbet af de seneste år er opstået en "kultur" for, at det er accepteret at efterspørge input til forælderrollen blandt forældrene i boligområdet:

“ Det er blevet OK at ville lære noget om, hvordan man skal tackle forælderrollen og opdragelsesproblemer eller samlivsproblemer. Det er en kultur. At det er blevet OK at efterspørge. Men det er også noget, vi har arbejdet på i flere år

- **Projektleder for helhedsplan**

De boligsociale medtrænere, som ikke har haft mænd med på holdet, er enige om, at det sandsynligvis kunne give noget dynamik i gruppen, hvis der var mænd til stede, og de kunne sagtens forestille sig at bruge både mænd og kvinder en anden gang.

Som udgangspunkt anbefaler CFBU, at MindSpring-forældregrupper er åbne for både mænd og kvinder, og gerne forældrepar, da det forventes at fremme sandsynligheden for, at forældrene i fællesskab kan anvende nogle af de redskaber, de lærer via MindSpring i hjemmet. Når det er sagt, er CFBU bevidste om, at det kan være vanskeligt at rekruttere fædre, og, at det kan have en betydning for gruppedynamikken, således at nogle kvinder vil være mere tilbageholdende. Det anbefales derfor, at man skaber nogle rammer, hvor alle kan komme på banen som i eksemplet ovenfor.

HVAD ER DELTAGERNES UDBYTTE?

Forældrene oplever selv, at de har fået meget ud af at deltage i MindSpring. De fortæller, at de har fået styrket deres forældrekompetencer og at de oplever færre konflikter med deres børn. De har opbygget nye netværk og er blevet mere motiverede for at deltage i lignende arrangementer i boligområdet.

MindSpring er et gruppeforløb, som varer otte uger, og man kan således ikke forvente, at et forløb som MindSpring kan løse alle de problemer, som forældrene støder på i forhold til opdragelse. Spørgsmål omkring kultur, opdragelsesmetoder og familiekonflikter er mønstre, som er lagret i familiernes og forældrenes rygrad på en måde, så det tager lang tid at ændre. Det, der kan forventes af et forløb som MindSpring, er, at det sætter nogle refleksioner i gang hos forældrene, at det højner deres vidensniveau, udfordrer fastgroede forestillinger og giver dem en følelse af i højere grad at kunne klare forælderrollen som forældre til særligt teenagere i en dansk kontekst. Og sidst men ikke mindst kan man håbe på at inspirere og give redskaber til små forandringer i forældrenes måde at udleve deres forælderrolle og kommunikere med deres børn på. Med denne pointe i tankerne kan vi konkludere, at MindSpring-forløbene i de fem boligområder har skabt nogle positive resultater for deltagerne.

KOMMUNIKATION OG ANERKENDELSE I FAMILIEN

Det at tale med sine børn, lytte til dem, forstå dem og tænke sig om, før man skælder ud, er nogle af de ting, som forældrene fremhæver som noget, de har lært, og som noget, de forsøger at anvende mere i relationen til deres børn. Der er meget stor enighed blandt deltagerne om, at de er begyndt at kommunikere med deres børn på en mere anerkendende måde efter deres deltagelse i MindSpring. Umiddelbart efter Mind-

Spring-forløbet svarede 27 ud af 31 deltagere således, at de taler med deres børn på en ny måde og 28 ud af 31 svarer, at de lytter mere på, hvad deres børn tænker og mener.

Spørgeskemaundersøgelsen 10 måneder efter kurset viser, at forældrene stadig aktivt bruger de ting, de har lært på MindSpring. Flere af forældrene fortæller om, hvordan deres forhold til deres børn har ændret sig i en positiv retning, hvor der nu er færre konflikter og skænderier. Dette begrundes de med, at de selv har ændret sig og har lært at være mere lyttende og forstående over for deres børn, hvilket kan siges at være nogle af grundstenene i en mere anerkendende relation:

“ Jeg må ærligt sige, at jeg var lidt ligeglad før, fordi jeg tænkte ikke over, hvordan børnene blev påvirket. Jeg tænkte, at de er små børn, og de taler for meget, så jeg tog dem ikke helt seriøst. Men jeg er mere opmærksom og lyttende nu. Derudover troede jeg heller ikke, at det ville virke i starten, men efter at have prøvet det et par gange blev jeg overrasket over, at de faktisk også lyttede. Jeg tror mere på dem, jeg stoler og lytter også. Det var de vigtigste redskaber, jeg har fået fra kurset.

- Deltager

“ Jeg tror, at jeg efter (MindSpring) har ændret på min måde at interagere med dem og i stedet er blevet mere støttende, forstående og lyttende. Kurset har givet mig en masse tanker – og det fik mig til at indse, at for at se en forandring i mine børn, må jeg selv forandre mig.

- Deltager

Flere af forældrene har fået øjnene op for, at forandringer ikke starter hos børnene, men at det er i forældrenes og børnenes gensidige påvirkning af hinanden, at forandringen sker. Det at forældrene nu lytter mere og forsøger at forstå deres børn, betyder at børnene får mulighed for at opleve at blive anerkendt. Dette er et betydningsfuldt resultat af MindSpring-forløbene, da oplevelsen af at blive anerkendt er nødvendigt for at børn og unge kan udvikle et positivt forhold til sig selv og omverdenen (Honneth, 2008).

Flere af deltagerne beretter også om, hvordan deres børn har kunnet mærke den positive ændring i måden at være sammen og kommunikere på.

“ Mine børn har lagt mærke til, at jeg er forandret, og de er begyndt at komme oftere til mig, fordi jeg giver dem mere tid og forståelse, især fordi de er teenagere nu, er jeg begyndt at tale på en mere forstående måde. Jeg prøver at være der for dem så meget som muligt.

- Deltager

“ Forleden sagde min datter til mig, at hun elsker at bruge tid sammen nu, fordi jeg er blevet mere rolig, og at vi nu kan forstå hinanden uden at råbe eller skrike. Processen var lidt langsom i starten, men med tiden er det blevet bedre og nemmere at føre en diskussion ved at lytte og give hende opmærksomhed.

- Deltager

Citaterne viser, at MindSpring også har en effekt på længere sigt, og at forældrene over tid har fået muligheden for at afprøve de ting, de har lært. Størstedelen

af forældrene melder tilbage om positive effekter, der har ændret forholdet til deres børn og deres forståelse af deres egen rolle som forældre.

TEENAGE-PROBLEMSTILLINGER

Mange af forældrene giver udtryk for, at de oplever konflikter med deres teenagebørn omkring det at have kærester, gå til fester og drikke alkohol. En af forældrene fortæller:

“ Vi er muslimer. Altså, vi må ikke ryge, må ikke drikke, må ikke have en kæreste. Og vores børn, altså de to største, det er svært, svært, svært at forklare dem, hvorfor de ikke må gøre sådan. De siger, vi er danskere. Vi er født her, vi taler dansk sprog, og vi går sammen med danskere, hvorfor må vi ikke?

- Deltager

Disse emner om frihed og kærester fyldte derfor også meget i både gruppediskussionerne og i de individuelle interviews. Her var der stor forskel på, hvad forældrene ville give lov til og ikke give lov til. Nogle forældre gav deres børn lov til både at drikke alkohol og have kærester, og andre ville gerne forbyde det. Uenighederne lagde op til nogle gode diskussioner, som også har påvirket flere af forældrenes holdninger til børn og unges frihed, samt hvordan man tackler det, at ens teenagebørn fx får kærester.

Flere af forældrene nævner da også diskussionerne omkring både kærester og frihed som noget særligt positivt og som noget, de synes, de har lært meget af. Det at høre, hvordan andre forholder sig til disse problemstillinger, giver forældrene nye ideer til, hvordan de selv kan handle i lignende situationer. Nedenstående citater viser, at flere forældre har ændret holdning til spørgsmålet om kærester og deres forståelse af, hvordan man som forældre bør tackle dette.

“ Det er fx igen det der med, hvis min datter blev forelsket i en dansker, hvordan jeg skal tale med hende om det her. Fx hvis jeg var uvidende, så ville jeg sige, ja, men han er ikke fra vores kultur, han er ikke fra vores religion, og afvise det. Men man skal ikke gøre det på den måde. Man skal faktisk gå ned og snakke med dem. Med begge par. Og se, om de passer til hinanden. Og tage dem i hånden på en anden måde.

- Deltager

“ Altså, jeg kan ikke forbyde hende at have kærester. Den eneste ting, man kan gøre, er at snakke med hende. Fx straf, det hjælper ikke i sådan en situation. Jeg må snakke med hende, fordi det betyder noget for hende. Før (MindSpring) tænkte jeg, at jeg ville forbyde hende at gå ud. Men nu tænker jeg, det er bedre at snakke med hende og vise hende, det er forkert. Men før ville jeg sige til hende, nej, du må ikke gå ud, eller du må ikke møde ham.

- Deltager

Det er således tydeligt, at forældrene oplever, at de har fået meget ud af diskussionerne, samt at disse har ført til et øget refleksionsniveau og ændrede holdninger hos en del af forældrene. Mange af forældrene oplever, at de har fået en viden og nogle redskaber til at håndtere konflikter, men også til at forebygge og undgå dem.

AT KUNNE STØTTE SIT BARN

Det er en udbredt bekymring blandt forældrene, at deres børn skal komme ud i kriminalitet eller dårligt selskab. Et eksempel på dette er en mor, der endnu ikke selv har teenagebørn. I citatet nedenfor fortæller hun, at hun, når hun hører om kriminalitet i nyhederne, bliver bekymret for, om hun opdrager sine børn rigtigt.

“ Når jeg hører sådan noget med kriminalitet i nyhederne, så bliver jeg jo meget bekymret for mine børn. Jeg bliver bekymret for den måde, jeg opdrager mine børn på. Er det en god måde eller en dårlig måde? Når man hører om noget med kriminalitet, så er det mest udlændinge og sådan noget. Så problemet er, så er det forældrenes skyld. Er det, fordi der er fejl i opdragelsen eller noget andet. Hvad er det, forældrene har fejlet i?

- Deltager

Denne mor udviser stor bekymring for, om hun nu også klarer sin forældrerolle godt nok. Flere af forældrene udtrykker bekymring for, om deres børn skal få dårlige venner, der kan påvirke dem i en negativ retning, hvor de fx begynder at drikke, ryge hash og lave kriminalitet. Disse emner, samt hvordan man kan håndtere dem, er også blevet diskuteret på møderne, og en stor del af forældrene oplever, at de har fået nogle redskaber, de kan bruge til at forebygge, at deres børn havner i kriminalitet. Der er således 26 ud af 31 deltagere, som ved gruppeforløbets afslutning svarer at de ved mere om, hvordan de kan hjælpe deres børn med at undgå at komme ud i kriminalitet eller dårligt selskab.

Nedenfor fortæller en mor, at hun har lært, at det er vigtigt at være i dialog med skolen og klubben, at tale med sine børn om deres venner og at lære sit barn selv at vurdere, hvad der er ikke er godt for ham/hende:

“ Jeg har fået ny viden. Føler mig mere forberedt til, når mine børn bliver større. Lært, at det er vigtigt at lytte til sit barn, og hvordan man kan lytte til dem. Kontakt til børnehaven, skole, klub er vigtig. Vigtigt at tale med sit barn i forhold til venner, hvis de får dårlige venner, hjælper det ikke at forbyde at se dem. Skal lære sit barn at kunne se, hvad der er godt for dem og ikke godt for dem.

- Deltager

De fleste forældre fortæller at de nu føler sig bedre klædt på til at forebygge, at deres børn ender i problemer eller dårligt selskab. Dette er endnu et positivt resultat af MindSpring og ser ud til at være endnu en længerevarende effekt. I den sidste spørgeskema-runde 10 måneder efter kurset sluttede svarer 12 ud af 13, at de er enige i, at de nu bedre kan hjælpe deres børn med at undgå at komme ud i kriminalitet. Dette begrundes med, at forældrene oplever, at de er blevet bedre til at kommunikere, at de lytter mere til deres børn, at der er kommet mere tillid, og at forældre og børn er blevet tættere.

VIDEN VIDEREGIVES TIL EGET NETVÆRK

I et forløb som MindSpring kan der også opstå den peer-to-peer-effekt, at deltagerne på kurset kan sprede den viden og de erkendelser, de har fået via MindSpring, i deres eget netværk. I spørgeskemaundersøgelsen er deltagerne blevet spurgt om, hvor-

vidt de har talt med andre uden for MindSpring om de ting, de har lært. 26 af 30 deltagere svarer, at de har talt med andre om børneopdragelse, og 25 af 31 deltagere svarer, at de har talt med andre om stress og traumer. Tallene viser, at forældrene meget gerne deler den viden, de har opnået via MindSpring, med andre mennesker. Dette understøttes af de kvalitative interviews, hvor forældrene fortæller om, hvordan emnerne, de har diskuteret på MindSpring, også bliver diskuteret med deres venner, familie, i kvindeklubben og på legepladsen:

“ Jeg snakker også med min mand om, hvordan han opfører sig sammen med sin datter. Hun bliver snart 15 år. Når han snakker med hende i telefonen, så råber han ad hende. Så snakker jeg med ham og siger, det skal du ikke, og fortæller, hvordan han skal gøre i stedet, så det har også hjulpet lidt med ham.

- Deltager

“ Jeg har også fortalt andre kvinder, hvordan de skal gøre det. Fx i går henne i [kvinde]klubben, så sidder vi også og diskuterer det, vi har snakket om her i [MindSpring-gruppen]. Hvordan vi har gjort det. Så de andre kvinder, som ikke har været med, de har også hørt, hvordan de kan gøre. Så det er jo altid dejligt.

- Deltager

På denne måde spredes den viden, forældrene har erhvervet sig via MindSpring, og der skabes diskussion og refleksion om opdragelse, normer og værdier i lokalområdet. Forældrene kommer herigennem til at fungere som ambassadører for MindSpring og rollemodeller for andre forældre i de fem boligområder.

SOCIALT NETVÆRK, FÆLLES- SKAB OG FRIVILLIGT ENGAGEMENT

Et af formålene med MindSpring i en boligsocial sammenhæng er at styrke deltagerens sociale netværk og at gøre dem til mere aktive og engagerede borgere i deres lokalområde. I det følgende vil vi derfor se nærmere på, om deltagerne har fået udvidet deres sociale netværk, og om de er blevet mere engagerede i fællesskaberne i deres lokalområde.

At være med i MindSpring har for mange forældre givet en følelse af at være en del af et fællesskab og en følelse af ikke at være alene med sine problemer. MindSpring-deltagerne omtaler også ofte sig selv som en del af et samlet "vi". Denne følelse af at være en del af et fællesskab kan skabe en motivation og en lyst til at engagere sig mere i sit boligområdes sociale liv og aktiviteter. En del af deltagerne ønsker også at engagere sig frivilligt i boligområdet, og de efterspørger mere viden og input omkring lignende

emner. En medtræner beskriver nedenfor, at hun oplever, at ønsket om at være frivillig bunder i et ønske om at fortsætte noget af det, som de har haft sammen i MindSpring-gruppen, men at det også handler om at få mere viden.

“ Der er jo flere af de her kvinder, som også er bydelsmødre. Og næsten alle dem, som ikke er bydelsmødre, de har skrevet sig op til at blive bydelsmødre, så vi kan samles. Jeg tror, at det, som de gerne vil, er at have noget viden. Altså i små doser! Der er mange ting, de ikke kender til, som er en del af at vokse op i Danmark. Og det vil de gerne lære, og det synes jeg, at de skal have lov til. Også for deres børn, så jo mere de ved om Danmark og dansk kultur, jo mere kan de støtte dem også.

- Medtræner

I sidste spørgeskemarunde er deltagerne blevet spurgt, om de er blevet mere aktive i deres boligområde. Hertil svarer mange af forældrene, at de er blevet mere aktive i boligområder og begrundet dette med, at de er blevet meget positivt overraskede over, hvor godt MindSpring-forløbet har været, og hvor meget de har lært. Dette har givet dem lyst til at være med i lignende forløb og projekter. Et par af forældrene havde aldrig hørt om sådanne aktiviteter før og har efter at have deltaget i MindSpring fået øjnene op for andre aktiviteter og muligheder i boligområderne, som fx kvindeklubben eller at blive bydelsmor.

MindSpring skaber altså en lyst til mere viden og et stort frivilligt engagement. Dette øgede engagement må ses som et vigtigt udbytte af MindSpring i en boligsocial sammenhæng, hvilket kan udnyttes til at skabe et nyt netværk, en ny forening eller et nyt korps af ambassadører, eller hvad der ellers passer ind i den pågældende helhedsplan.

IMPLEMENTERING AF MINDSPRING- FORÆLDREGRUPPER

I det følgende vil vi beskrive, hvad man skal være opmærksom på, hvis man vælger at iværksætte MindSpring-forældregrupper i en boligsocial indsats. Vi vil se på, hvordan man finder den rette træner, hvordan man kan sammensætte den rette deltagergruppe, og hvad det kræver af medtræneren.

Som beskrevet i det foregående oplever deltagerne at have fået et stort udbytte af MindSpring-forældregrupper både lige efter forløbet og ti måneder efter. Det tyder på, at MindSpring-forældregrupper er i stand til at give forældrene nogle redskaber til at lave nogle varige ændringer i deres måder at kommunikere og håndtere konflikter på, og at MindSpring mere generelt kan være med til at mobilisere nogle ressourcer i deltagerne, som gør, at de bliver mere aktive i lokalområdet. CFBU vurderer på den baggrund, at MindSpring-forældregrupper er en lovende indsats, som det er værd at arbejde videre med i den boligsociale indsats.

AT FINDE DEN RETTE MINDSPRING-TRÆNER

Et afgørende punkt, når det kommer til at beslutte, om man skal arbejde med MindSpring, er, om man kan finde en træner, som er egnet til at løfte opgaven. Erfaringerne fra pilotprojekterne peger på, at det er meget afgørende for kursets succes, om man finder en træner, der har de rette kompetencer. Træneren skal både kunne sætte sig ind i og formidle materialet i manualen (som er skrevet på dansk eller arabisk), man skal kunne facilitere en god diskussion og kunne bringe sine egne erfaringer i spil på en måde, så de lukker op for en samtale eller diskussion. At være MindSpring-træner kræver således et forholdsvist

stort psykisk overskud, forholdsvis gode læsevner på dansk eller arabisk og nogle gode kommunikations- og formidlingskompetencer. Dette er kompetencer som også efterspørges på arbejdsmarkedet og de personer, som egner sig som MindSpring-trænere, vil derfor i mange tilfælde være i job. Samtidig er rollen som MindSpring-træner meget tidskrævende.

For det første skal træneren på et intensivt syv-dages kursus, og derefter holdes der møder en gang om ugen i otte uger. Oven i de timer, som selve møderne varer, kommer forberedelse af oplæg m.v. Det kan være en udfordring at finde en person, som har de rette kompetencer, og som samtidig kan afsætte tiden både til oplæringskurset og derefter til selve MindSpring-forløbet.

I de forskellige MindSpring-grupper i pilotprojektet har de ligeledes gjort sig nogle erfaringer med henholdsvis at have en lokaltræner og at have trænere, som ikke kommer fra boligområdet, og som dansk flygtningehjælp har hjulpet med at finde. Der er en generel enighed blandt medtrænerne om, at det er vigtigt at træneren ikke kender deltagergruppen personligt. I de fire boligområder, hvor de har haft en træner, som ikke selv kommer fra boligområdet, foretrækker de således denne løsning. I det område, hvor de havde en træner fra boligområdet, har de sørget for at rekruttere deltagere, som træneren ikke kendte

i forvejen, og som bor i en anden del af boligområdet. Denne model har også fungeret fint.

AT FINDE DE RETTE DELTAGERE

Hvis man skal arbejde med MindSpring-forældregrupper, er det vigtigt, at man på forhånd gør sig nogle overvejelser om, hvem det er, man gerne vil have skal deltage i MindSpring-forløbet. Vil man arbejde med forældre, som har boet i landet længe? Eller vil man arbejde med familier, som er forholdsvis nye i Danmark? Vil man arbejde med de familier, man allerede kender via sit arbejde i helhedsplanen? Eller vil man forsøge at få fat i nogle familier, som ikke er en del af helhedsplanens faste brugergruppe? Osv.

Det er forskelligt, hvordan man har rekrutteret deltagere til forældregrupperne i de forskellige MindSpring-grupper i pilotprojektet. Nogle steder har man lavet en rekrutteringsstrategi, hvor man har opstillet en række kriterier for, hvordan man ønsker at sammensætte holdet, og derefter udvalgt deltagere, som matcher kriterierne. Det er vores indtryk, at man de steder, hvor man ikke har lavet en strategisk rekrutteringsprocedure, har fået fat i beboere, som allerede er faste brugere af helhedsplanens andre tilbud, som

kender hinanden godt i forvejen fra deres personlige netværk, og som ikke oplever store udfordringer med deres børn.

Hvis man ønsker at nå ud til en målgruppe, som man ikke allerede arbejder med i helhedsplanen, må man lave en strategisk rekrutteringsproces. En sådan proces kræver både god tid, et tæt samarbejde med det professionelle og frivillige netværk i boligområdet og en interesse for MindSpring blandt beboerne, så man har nogle at vælge imellem. I ét af boligområderne i pilotprojektet opstillede man følgende kriterier for deltagerne:

1. De skulle tale arabisk
2. De skulle have teenagebørn
3. Det skulle være beboere, som ikke havde deltaget i andre familiekurser i helhedsplanen
4. Der skulle være en ligelig fordeling af mænd og kvinder og gerne ægtepar
5. Der skulle være en ligelig fordeling mellem beboere, som havde været i Danmark i mange år og beboere, som var forholdsvis nye i Danmark
6. Der skulle være en ligelig fordeling mellem beboere, som man vidste havde nogle udfordringer med at opdrage deres teenagebørn, og familier, som ikke havde de store problemer.

For at finde frem til disse personer, spredte træner og medtræner ordet om MindSpring i både det professionelle netværk omkring børn og familier i boligområdet og i de forskellige foreninger i boligområdet. Det professionelle netværk udpegede familier, som de vurderede ville have gavn af at deltage i forløbet. Derefter tog medtræneren kontakt til den pågældende familie og informerede om tilbuddet og opfordrede dem til at tilmelde sig eller komme til intromøde. Foreningerne informerede om tilbuddet til deres medlemmer og opfordrede dem ligeledes til at deltage i et infomøde. På baggrund af denne procedure fik de dobbelt så mange ansøgninger, som de maksimalt kunne optage i MindSpring-grupperne, og de havde således mulighed for at udvælge en deltagergruppe, som bedst muligt opfyldte de opstillede kriterier.

Det er således en god idé både at inddrage det frivillige og professionelle netværks viden om familierne i boligområdet i rekrutteringsprocessen. Det kan dreje sig om skolelærere, klubpædagoger, pædagoger i børnehaver, familierådgivningen, men det kan også være den lokale fodboldklub. Alle disse aktører er i dagligdagen i berøring med børn og familier i boligområdet og har derfor en viden om familier, som må-

te være udfordrede, og som helhedsplanens medarbejdere ikke nødvendigvis kender. Ved at inddrage disse samarbejdspartneres viden, bliver det lettere at identificere familier, som har brug for særlig støtte, og som ikke er en del af helhedsplanens faste brugergruppe. Man skal selvfølgelig være opmærksom på, at kommunale aktører ikke må videregive konkret viden om den enkelte families situation, men kan blot pege på, at den givne familie kunne være egnet til MindSpring-forældregrupper.

HVAD KRÆVER DET AF MEDTRÆNEREN?

De fleste af medtrænerne giver udtryk for, at MindSpring-forløbet har krævet flere ressourcer, end de havde regnet med. Det, som kræver tid, kan deles op i tre kategorier:

- Praktiske opgaver
- Forberedelse af hvert gruppemøde med træner og afholdelse af møderne
- Opfølgning på henvendelser på baggrund af MindSpring-forløbet

De fleste medtrænere fremhæver, at særligt det praktiske omkring MindSpring-forløbet har været meget mere tidskrævende, end de havde forventet. Det gælder særligt i de områder, hvor man også har sørget for børnepasning og mad til deltagerne til hvert gruppeforløb. De praktiske opgaver består i at sikre kontakten med deltagerne. De fleste steder sender medtræneren en sms ud til deltagerne og minder dem om at møde op til gruppemøderne. Derudover handler det om at finde lokaler, gøre lokaler klar, finde på noget, børnene kan lave imens, finde børnepassere, skaffe mad osv. Hvis man skal minimere besværet i forbindelse med et MindSpring-forløb, skal man sikre sig, at man har taget højde for alle disse ting på forhånd.

Derudover er der naturligvis forberedelse af hvert gruppeforløb sammen med træneren. Selvom det er træneren, der står for at facilitere gruppen, holde oplæggene og sætte gang i diskussionerne, er det vigtigt, at træner og medtræner forbereder gruppemøderne sammen. Da træneren er frivillig og ikke professionel inden for socialt arbejde, er dette en vigtig kvalitetssikring af gruppemøderne. I hvor høj grad træneren har brug for medtrænerens hjælp og støtte i forberedelsen af mødet, afhænger af trænerens ressourcer og selvsikkerhed omkring opgaven. I nogle

af MindSpring-grupperne har træner og medtræner således udarbejdet alt materialet sammen, og medtræner har hjulpet med at formidle det. I andre har træneren stort set har gjort det hele selv.

En sidste ting, man skal beregne at bruge tid på, er henvendelser fra deltagerne imellem gruppemøderne. Hvert gruppemøde sætter fokus på nogle forskellige problemstillinger, som kan føre til, at deltagerne efterfølgende kan have brug for at tale mere om konkrete problemstillinger i deres liv og måske kan have brug for hjælp med fx at komme i dialog med relevante kommunale aktører, som kan hjælpe dem med deres udfordringer. Dette kan tage tid, men er i sig selv kun godt, da det betyder, at nogle familier, som har brug for hjælp, åbner op og rækker ud efter hjælpen.

MEDTRÆNERENS ANSÆTTelsesforhold

I de fem gruppeforløb har medtrænerne i fire af forløbene været boligsociale medarbejdere og i det sidste tilfælde været en ansat i socialforvaltningens familierådgivning. Medtrænerens ansættelsesforhold har betydning for medtrænerens mulighed for at vidensdele med socialforvaltningen. Dette gælder både når

det kommer til rekruttering af deltagere til forløbet (som blev beskrevet ovenfor) og når det kommer til at hjælpe forældrene med de problemstillinger, som dukker op i forbindelse med de forskellige temagange. At medtræneren ikke er ansat i socialforvaltningen betyder, at han eller hun ikke har indsigt i, hvad der fra fx socialforvaltningens side er iværksat i forhold til en ung eller en familie. Medtræneren kan derfor have svært ved at vejlede familien i forhold til, hvad de skal gøre ved den pågældende problemstilling uden at risikere at sætte gang i ting, som måske kolliderer med det, som socialforvaltningen har iværksat. Løsningen på dette problem kan enten være, at det er en frem-skudt kommunalt ansat medarbejder, der er medtræner, som det var tilfældet i ét af boligområderne, eller at den boligsociale medtræner får en samtykkeerklæring fra familien på, at han eller hun må vidensdele med socialforvaltningen.

EFTER MINDSPRING – HVAD SÅ?

En sidste, men vigtig pointe er, at der i alle boligområderne er efterspørgsel på "mere", efter at MindSpring-forløbet er sluttet. Både i form af en fastholdelse af gruppen og mere viden af samme slags, som MindSpring formidler. Projektlederen for en af helhedsplanerne understreger, at det er vigtigt at være opmærksom på, hvad det er, man "sætter i gang", når

man som helhedsplan går ind i et projekt som MindSpring og at man også forpligter sig på at følge op på den udvikling, som man skaber:

“ Det er jo vigtigt, at vi ikke sætter noget i gang, som vi ikke kan følge op på. At man laver sådan et kunstigt sukkerchok, og så er det slut. Eller at man skaber et behov, og så er der ikke nogen, der dækker det behov bagefter. Så man skal afsætte nogle ressourcer til at følge op på det efterfølgende.

- Projektleder for helhedsplan

Det er således både en forpligtelse og en ressource for helhedsplanerne, at deltagerne på MindSpring-forløbene efterfølgende efterspørger mere. Man er som helhedsplan forpligtet til at kanalisere det mobiliserede engagement og videns begær, som er opstået, over i noget andet. Det er en ressource i den forstand, at man på baggrund af MindSpring-forløbet står med en gruppe af yderst motiverede beboere, som kan blive en ressource for boligområdet på længere sigt, hvis man netop formår at bringe motivationen i spil på en god måde. Disse beboere kan således blive aktive som frivillige i helhedsplanen som fx bydelsmødre, aktive i kvindeforeninger eller fædregrupper eller i mange andre sammenhænge afhængigt af de enkeltes interesse.

LITTERATUR

Als Research 2012: Slutevaluering af projekt "MindSpring-forældregrupper for asylansøgere og flygtninge".

Arcel, L.T. 1988: "Livsform og individopfattelse". I Psyke & logos, årg. 9, nr. 1, s. 128-140 189.

Berliner, P. 2014: "Tidlig indsats og social resiliens i et community psykologisk perspektiv". I Pædagogisk Psykologisk Tidsskrift, nr. 4, s. 24-32.

Blauenfeldt, M. & Priskorn, S. (red.) 2013: Traumatiserede flygtninge og socialt arbejde. København: Hans Reitzels Forlag.

Breau, S. V., Frederiksen, N. Ø. og Riemenschneider, M. J. 2015: Boligsociale familiekurser – Erfaringer fra Amagerbro. København: Center for boligsocial udvikling.

Frederiksen, N. Ø., Breau S. V. og Glad, A. 2015: Fokus på sårbare familier i udsatte boligområder. En kortlægning af problemstillinger og indsatser. København: Center for Boligsocial Udvikling

Hallas, V. 2014: MindSpring for og med flygtninge- og indvanderforældre med teenagebørn. Center for udsatte flygtninge, Dansk Flygtningehjælp.

Honneth, A. 2008: Kamp om anerkendelse. København: Hans Reitzels Forlag.

Seidenfaden, L. 2011: Den u håndterbare målgruppe? Mænd med etnisk minoritetsbaggrund i krydsfeltet mellem integrations- og ligestillingspolitik. Sociologisk Institut, Københavns Universitet.

BILAG 1: SÅDAN HAR VI GJORT

SPØRGSMÅL 1: HVAD HAR DELTAGERNE FÅET UD AF AT DELTAGE?

Deltagernes udbytte af MindSpring-forløbet belyser vi gennem en spørgeskemaundersøgelse og i alt otte kvalitative interviews, der blev gennemført, umiddelbart efter at forløbet var afsluttet. De otte kvalitative interviews er blevet gennemført med forældre fra to af grupperne og har bidraget til en dybere forståelse af forældrenes udbytte. Derudover har vi gennemført endnu en spørgeskemaundersøgelse ti måneder efter forløbet, der belyser, om forældrene stadig husker og benytter sig af de ting, de lærte i MindSpring-forløbet. Den sidste måling belyser således, om MindSpring-forældregrupper også har en positiv indflydelse på forældrenes opdragelse på længere sigt¹. Begge spørgeskemaundersøgelser er gennemført på deltagernes modersmål. Den danske version af spørgeskemaerne er vedlagt som bilag.

Spørgeskemaundersøgelsen, som blev gennemført umiddelbart efter MindSpring-forløbets afslutning, blev gennemført i alle fem boligområder og består af 32 besvarelser. På MindSpring-forløbene var der samlet 43 deltagere, og der er således en svarprocent på 74 %. Spørgeskemaet består i en række lukkede spørgsmål, som går på forældrenes oplevede udbytte af MindSpring-forløbet primært i forhold til deres forældreskab og kommunikation med deres børn. Vi har desuden spurgt ind til deres oplevelse af selve gruppeforløbet.

I den anden spørgeskemarunde, som blev gennemført, omkring ti måneder efter at MindSpring-forløbet sluttede, har vi udvalgt de mest relevante spørgsmål fra første runde og suppleret de lukkede svarkategorier med en mulighed for at uddybe med egne ord, hvad respondenterne oplever eller ikke oplever at have fået ud af forløbet. Det giver en bedre forståelse for,

hvad der gemmer sig bag besvarelserne på de lukkede spørgsmål. I den sidste spørgeskemarunde har vi valgt kun at kontakte deltagerne i to af MindSpring-grupperne. Dette valg er truffet ud fra et hensyn om ikke at belaste deltagerne yderligere, og fordi vi vurderede, at de kvalitative, uddybende besvarelser til hvert spørgsmål var det primære formål med sidste spørgeskemarunde, og vi derfor ikke havde brug for den samme mængde besvarelser.

1. Vi lavede i første omgang et evalueringsdesign, hvor vi brugte det validerede målingsredskab Parental Stress Scale (PSS), som er udviklet til at måle forældres stress i forbindelse med deres forældreskab. Vi lavede en måling, da MindSpring-grupperne netop var startet, og gennemførte en måling igen, umiddelbart efter at forløbet var afsluttet. Det var desuden meningen, at vi ville gennemføre endnu en runde med PSS, ti måneder efter at MindSpring-forløbet sluttede. Vi har dog måttet opgive at anvende data fra PSS-målingerne, da vi vurderede, at der var for stor usikkerhed forbundet med resultaterne. Vi har derfor heller ikke gennemført den tredje runde af PSS-målinger.

SPØRGSMÅL 2: MINDSPRING I DET BOLIGSOCIALE ARBEJDE

For at belyse spørgsmålet om fordele og faldgruber ved at arbejde med MindSpring-forældregrupper i den boligsociale indsats og i helhedsplanerne, har vi interviewet medtrænerne i alle MindSpring-grupperne og projektlederne af helhedsplanerne i tre ud af de fem boligområder, der har arbejdet med MindSpring i dette pilotprojekt.

Medtrænerne har kunnet give os indblik i det konkrete arbejde med MindSpring; hvordan har man rekrutteret deltagere? Hvordan var det at samarbejde med en MindSpring-træner? Hvordan var det at arbejde med en manual? Hvordan var gruppedynamikkerne på holdet? Hvordan var arbejdsdelingen mellem træner og medtræner? Hvor meget arbejde var der i det for medtræneren? Osv.

Projektlederne i helhedsplanerne har vi interviewet for at få et mere overordnet og strategisk blik på

MindSpring i en boligsocial sammenhæng: Har den boligsociale indsats de rette kompetencer til at implementere MindSpring? Hvad er fordele og ulemper ved at arbejde med koncepter i det boligsociale? Er MindSpring en god metode til at arbejde med sårbare familier i det boligsociale arbejde?

Endvidere har vi fulgt to af gruppeforløbene fra start til slut, for at få et indblik i, hvordan selve MindSpring-møderne fungerede. Her blev der taget feltnoter undervejs. Møderne foregik som nævnt på deltagerens modersmål og blev oversat af en tolk. Det var indimellem svært for tolken at følge med, og der blev derfor ofte udeladt en masse, da tolken måtte vælge at oversætte det, han/hun kunne nå. Trods dette, har vi fået et godt indtryk af, hvordan møderne fungerede, om der var gang i diskussionerne, samt hvad der gjorde indtryk på forældrene. Observationerne har desuden givet et indblik i forholdet mellem træner og medtræner, og hvordan øvelser og oplæg fra manualen fungerede til gruppemøderne.

